

Árvíztűrő tükörfúrógép

Egy kitaláció karrierje

A halandzsaszövegek sorsa (is) kiszámíthatatlan. Többségük elvész a semmiben, másokat életben tart valami irodalmi forrás („kiszera méra bávatag”), vagy a nyelvi illusztrálás („indul a görög aludni”). Most a számítástechnika is konzervált egy ilyen alkotást. Éppen 30 évvel ezelőtt, a magyar ékezetes szövegek megjelenítése hívta életre a címben idézett furcsaságot. A megformálás műhelyébe enged bepillantást lapunk kiadójának alábbi visszaemlékezése.

1988-ban a MTESZ Műszaki Élet c. lapjának utódjánál, a Delta-Impulzus folyóiratnál voltam főszerkesztő-helyettes. Pályázati forrásokból igyekeztünk korszerűbb technikai eszközöket szerezni a lapkészítéshez, és október 21-én meg is kaptuk a stúdiónyi hardvert és szoftvert. A szerkesztőség munkatársai Kis János számítógépes guru türelmes rendszergazdai és oktatói közreműködésére támaszkodva fokozatosan beletanultak a 386-os PC-k, a szkennerek, a digitális tábla és toll, meg a többi tartozék használatába.

Fő gondunk az volt, hogy akkor a lapkészítéshez leginkább szükséges szövegszerkesztők, kiadványszerkesztők és grafikai programok többsége még nem kezelte korrekt módon a magyar ékezetes betűket. A csak a magyar nyelvben létező hosszú kettős ékezetes magánhangzók helyett használt kalapos és hullámsapkás betűk (ő, ú; ö, ü) itt-ott még ma is előfordulnak.

Ahhoz, hogy gyorsan áttekinthesük az új szoftverek betűkészleteinek

magyar ékezetes karaktereit, egymással versengve álltunk neki egy könnyen megjegyezhető, tömör – de az összes magyar ékezetes betűt tartalmazó – próbaszöveg megírásának.

Első firkálmányaim dokumentumát nemrégiben találtam meg egy 1989. januári cetlin, midőn átnéztem régi iratkupacaim egyikét. (Lásd az alábbi ábrát.) Nehezen olvasható, hevenyészett kézírásom ezeket a mondatokat tartalmazza:

Az árvíz elsodorta a mikrót, a bőrtükört, a szűrt és a fűrógépet.

Az árvíz elől mentette a tükört, a szűrt és a fűrót.

Nőtt az árvíz és vitte a szűrt, a tükört, a fűrót.

Látható, hogy kezdetben igencsak törekedtem a mondatszerűsége, de utána hamar beláttam, hogy a tömörség érdekében jobb lenne erről lemondani, és enyhe halandzsaságot is vállalva tovább csökkenteni a redundanciát, a felhasznált betűk számát. A kezdetkor kitalált kulcsszavak mellett kitartva, további sűrítéssel jutottam el a végeredményhez.

Megalkotása után a kétszavas zagyaság hosszabb ideig csak belső használatra szolgált, nem voltak rá terjesztési terveink. Olyannyira nem, hogy amikor egy évvel később a műfajában Magyarországon „első fecské” Mikroszámítógép Magazin kényszerűséből átalakult Alaplap című, lemez mellékletes számítástechnikai folyóirattá, és annak főszerkesztőjeként kiemelt témává rögtön a szemé-

lyi számítógépek korrekt magyar nyelvhasználatát választottam, a CWI és az SZKI kód kiosztás összehasonlításának illusztrálására egy másik szövegemet tettük be a táblázatba: öt hűtőházból kértünk színhúst. (Magzarul besyelunk?/Magyar kodok. Alaplap, 1990. június, 11. o.)

A korai számítógépes hálózaton (FidoNet BBS, stb.) Kis János kollégánk azonban inkább az általa (joggal) ütősebbnek tartott „árvíztűrő tükörfúrógép”-et kezdte el terjesztetni, és bizonyos idő elteltével szakmai körökben egyre többen azt kedvelték meg. A nagy szoftvercégek közül először az AutoCAD használta fel. Ma már (a Windows 98 óta) a Microsoft is ezt a tömör mintaszöveget jeleníti meg a betűkészletek magyar ékezetes megfelelőségének vizuális ellenőrzésére, és aki Windowst használ, ezt pillantja meg, ha a vezérlőpulton szemrevételezni akarja valamelyik betűtípust.

További archív iratkötegeim átnézésekor talán a kiforrott „árvíztűrő tükörfúrógép” első kézírásos dokumentuma is előkerül még, de ebben nem vagyok biztos, mert lehet, hogy a végső változatot már egyenesen a számítógépbe írtam.

Faklen Pál

Az árvíz elsodorta a mikrót, a bőrtükört, a szűrt és a fűrógépet.
Az árvíz elől mentette a tükört, a szűrt és a fűrót.
Nőtt az árvíz és vitte a szűrt, a tükört, a fűrót.